

Тетяна Костюк

адвокат,
доцент кафедри загальноправових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ (м. Дніпро),
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ У СПРАВАХ, ДЕ ВІДПОВІДАЧАМИ Є КОЛЕГІАЛЬНІ ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Встановлення судового контролю є факультативною стадією в адміністративному судочинстві та, як правило, застосовується після ухвалення судового рішення за наявності обґрунтованих підстав вважати, що воно може бути не виконане з боку суб'єкта владних повноважень. Тим не менш, значення цієї стадії є визначальним для всього адміністративного судового процесу, оскільки невиконане судове рішення повністю нівелює значення розгляду конкретної справи зокрема та дискредитує судову систему взагалі.

Особливої значущості, в контексті вказаного, набувають питання судового контролю у справах де відповідачами є органи місцевого самоврядування, зокрема сільські, селищні, міські та інші ради. Обумовлено це тим, що вказані органи наділені дискреційними повноваженнями та є колегіальними.

Відповідно до усталеної судової практики суди не можуть своїми рішеннями підмінити рішення суб'єктів владних повноважень та приймати замість них рішення, які визнаються протиправними.

В цей же час, дискреційність повноважень не є необмеженою, оскільки тоді б це суперечило принципу верховенства права. Органи місцевого самоврядування мають діяти та приймати рішення виключно в межах, у спосіб та на підставі чинного законодавства.

Виходячи з такого, суди застосовують правову конструкцію, за якої при визнанні протиправним рішення органу місцевого самоврядування, суд зобов'язує повторно прийняти рішення з урахуванням правової оцінки, викладеної ним у мотивувальній частині судового рішення, що прямо передбачено ч.4 ст. 245 КАС України.

Проблемні питання за таких обставин виникають, коли правова оцінка суду сформована не достатньо чітко та логічно узгоджено. Суб'єкти владних повноважень вдаються до довільного трактування правової оцінки та, як наслідок, отримують змогу ухилитись від виконання рішення суду та уникати в подальшому відповідальності за його невиконання.

Тому, вкрай важливим у таких категоріях справ є викладення правової позиції чітко, зрозуміло та таким чином, щоб вона не передбачала її неоднозначного трактування.

Але, навіть і при дотриманні вказаних вимог, нерідко встановлення судового контролю не призводить до виконання судового рішення, що пов'язано зі специфікою прийняття рішень колегіальними органами місцевого самоврядування.

Так, рішення рад приймається на їх пленарних засіданнях більшістю голосів депутатів від загального складу ради.

Але, слід врахувати, що депутати рад не є безпосередніми учасниками судового процесу і можуть не володіти інформацією щодо правової позиції, якою слід керуватись при прийнятті рішення, що в свою чергу, призводить до повторного прийняття протиправного рішення.

Також, виникають ситуації, коли питання щодо прийняття рішення виноситься на голосування, але не набирає необхідної кількості голосів депутатів, тобто фактично рішення не приймається. За результатами проведених засідань, ради формують звіти про виконання судових рішень, а суди затверджують їх, посилаючись на неможливість втручання у дискреційні повноваження депутатів, рад.

Одними із основних засад здійснення судочинства є обов'язковість судового рішення та настання відповідальності за його невиконання, яка розповсюджується і на депутатів у тому числі.

Тому, таку позицію судів не можна вважати виправданою. Утримання депутата від голосування за рішення з врахуванням правової оцінки судом має розцінюватись так само, як і власне невиконання судового рішення, оскільки кінцева мета адміністративного судочинства не досягається.

В даному випадку, обґрунтованим вбачається застосування судами додаткових механізмів судового контролю передбачених ст. 382 КАС України, такі як встановлення повторного строку для подання звіту про виконання судового рішення та накладення штрафу на голову відповідної ради.

Задля упередження таких ситуацій було б також доречним передбачати в регламентах рад положення про те, що у випадку, якщо на голосування виноситься питання про прийняття рішення, яке має бути прийняте з обов'язковим врахуванням правової оцінки, викладеної в судовому рішенні, то таке судове рішення має бути доведено до відома в обов'язковому порядку всім депутатам перед засіданням з роз'ясненням йому юридичних наслідків невиконання судового рішення.

Такий порядок прийняття рішень повинен надати чітке усвідомлення депутатам, що незважаючи на те, що рішення приймається колегіально, це не звільняє депутата від персональної відповідальності за невиконання судового рішення.

Отже, слід зробити висновок, встановлення судового контролю у справах, де відповідачами є колегіальні органи місцевого самоврядування має свою специфіку та проблематику. Вказане обумовлює необхідність судів не допускати ухилення колегіальних органів місцевого самоврядування від виконання судових рішень посилаючись на дискреційні повноваження. Органи місцевого самоврядування, в свою чергу, мають запроваджувати такі процедури при прийнятті рішень, які б не перешкождали, а навпаки, сприяли швидкому та ефективному поновленню порушених прав осіб та не допускали повторного прийняття протиправних рішень.

Ольга Кулініч

доцент кафедри загальноправових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ (м. Дніпро),
кандидат юридичних наук

ЗМІНИ В ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ РАД ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

В останні роки в Україні відбувалась реформа децентралізації влади, основний зміст якої полягав у передачі повноважень з центру на місця, що безпосередньо вплинуло на трансформацію функціонування місцевих рад, сприяло процесу створення більшої кількості об'єднаних територіальних громад, а також сьогодні відіграє важливу роль в ефективній самоорганізації, згуртуванні українців під час війни.

Воєнний стан вносить свої корективи в діяльність місцевих рад, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад відповідно до зміни суспільних потреб і запитів, необхідності в оперативному прийнятті важливих рішень. Даний правовий режим було введено з 24 лютого 2022 р. відповідно до Указу Президента України №64/2022, «у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, в Україні вводиться воєнний стан» [1]. Під час воєнного стану місцеві ради в своїй діяльності продовжують керуватись Конституцією України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про статус депутатів місцевих рад», а також положеннями таких законів «Про правовий режим воєнного стану», «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану».

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан являє собою особливий правовий режим, який передбачає надання органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності [2]. Такі повноваження були надані Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану», сільському, селищному, міському голові на територіях, де не ведуться бойові дії та не утворено військову адміністрацію щодо прийняття у певних визначених випадках одноособових рішень (у деяких випадках інформуючи начальника відповідної обласної військової адміністрації) та розширюючи їх компетенцію. Ці норми сприяють тому, що на територіях відповідних громад рішення у важливих сферах суспільного життя наразі приймаються оперативніше. При цьому у «одноособному